

***CONTROLEPROTOCOL VOOR DE
ACCOUNTANTSCONTROLE
OP DE JAARREKENING 2019***

voerendaal

\ gemeente
voerendaal

1. Inleiding

Bij besluit van 21 februari 2019 heeft de gemeenteraad aan RSM opdracht verstrekt de accountantscontrole voor het boekjaar 2019, als bedoeld in art 213 Gemeentewet (GW), voor de gemeente Voerendaal uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van de accountantscontrole moet de gemeenteraad echter nog een aantal zaken nader regelen, hetgeen op hoofdlijnen in dit controleprotocol plaatsvindt.

Het controleprotocol is van toepassing op het verantwoordingsjaar 2019. In de afgelopen jaren zijn geen significante ontwikkelingen geweest die bijstelling van het controleprotocol noodzakelijk maakten.

Object van controle is de jaarrekening van de gemeente Voerendaal en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar zoals uitgeoefend door of namens het college.

1.1 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening van de gemeente Voerendaal. De raad kan de accountant alleen nadere aanwijzingen geven voor zover dit uitgaat boven de wettelijke minimumeisen.

1.2 Wettelijk kader

Art. 213 (GW) schrijft voor dat de gemeenteraad de accountant aanwijst als bedoeld in art. 393 eerste lid Boek 2 Burgerlijk Wetboek voor de controle van de in art. 197 GW bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een accountantsverslag.

In het kader van de opdrachtverstrekking aan de accountant kan de gemeenteraad nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

De gemeenteraad heeft op 29 mei 2019 de verordening ex art. 213 GW (de Controleverordening) voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Voerendaal vastgesteld. Met dit controleprotocol inclusief het normenkader stelt de gemeenteraad nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het komende controlejaar, zijnde 2019.

2. Uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)

Zoals in art. 213 GW is voorgeschreven zal de controle van de in artikel 197 GW bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door de raad benoemde accountant, gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties (in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen);
- het in overeenstemming zijn van de door het college opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 GW (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten);
- de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels, die bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van art. 213 lid 6 GW evenals de meest recente Kadernota Rechtmatigheid, de adviezen van de Commissie BBV alsmede de Handleiding Regelgeving Accountancy (NV-COS) uitgegeven door NBA, bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen “in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen”.

3. Te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De accountant accepteert in de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten, balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeurings-tolerantie¹. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties, deelwaarnemingen (al dan niet statistisch) en extrapolaties.

In het Bado zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. De minimumeisen zijn:

	Strekking controleverklaring:			
Goedkeurings-tolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
<i>Fouten in de jaarrekening (% van de lasten)</i>	$\leq 1\%$	$> 1\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
<i>Onzekerheden in de controle (% van de lasten)</i>	$\leq 3\%$	$> 3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Naast bovenstaande kwantitatieve beoordeling zal de accountant ook altijd nog een meer kwalitatieve beoordeling hanteren: het zogenoemde “professional judgement” van de accountant met betrekking tot de weging van fouten en onzekerheden.

Op basis van de primaire begroting 2019 van de gemeente betekenen bovengenoemde percentages dat een totaalbedrag aan fouten in de jaarrekening van maximaal € 257.140 en een totaal van onzekerheden van maximaal € 771.420 de goedkeurende strekking van de controleverklaring niet zullen aantasten.

De definitie van de goedkeuringstolerantie is:

De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed.

De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming, de strekking van de af te geven controleverklaring. Naast de goedkeuringstoleranties wordt onderkend de rapporteringstolerantie. Deze kan als volgt worden gedefinieerd:

De rapporteringstolerantie(s) is een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit

¹ Door de toepassing van een risicoanalyse kan het zo zijn dat niet alle transacties die groter zijn dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie individueel worden gecontroleerd. Ook kunnen andere gegevensgerichte werkzaamheden dan deelwaarnemingen worden toegepast. Met name door toepassing van cijferanalyse (verbandcontroles) kan het aantal deelwaarnemingen worden beperkt.

bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringstolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreider accountantsverslag. De rapporteringstoleranties kunnen zich verder toespitsen op die elementen die de raad specifiek nader terug wil zien, zonder dat dit de controletoleranties zelf beïnvloedt.

Ten aanzien van de rapporteringstolerantie zal de accountant aan de raad gespecificeerd rapporteren over de geconstateerde fouten en onzekerheden die per programma dezelfde omvang hebben als de hiervoor genoemde percentages voor de goedkeuringstoleranties (fouten > 1% en onzekerheden > 3% van het budget per programma), echter alleen voor zover de afzonderlijke afwijkingen een absoluut bedrag van € 25.000 te boven gaan.

4. Begrip rechtmatigheid en de rechtmatigheidscriteria

Onder rechtmatigheid wordt in het kader van de accountantscontrole verstaan dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dat wil zeggen dat zij in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen.

In het kader van de rechtmatigheidscontrole kunnen de volgende rechtmatigheidscriteria worden onderkend:

1. het begrotingscriterium;
2. het misbruik en oneigenlijk gebruikcriterium (M&O);
3. het voorwaardencriterium;
4. het calculatiecriterium;
5. het valuteringscriterium;
6. het adresseringscriterium;
7. het volledigheidscriterium;
8. het aanvaardbaarheidscriterium;
9. het leveringscriterium en
10. het rechtmatigheidscriterium in het sociaal domein.

In het kader van het getrouwheidsonderzoek wordt al aandacht besteed aan de criteria vier tot en met negen. Voor de oordeelsvorming over de rechtmatigheid van het financieel beheer zal extra aandacht besteed moeten worden aan de volgende rechtmatigheidscriteria:

- Het begrotingscriterium;
- Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O);
- Het voorwaardencriterium;
- Het rechtmatigheidscriterium in het sociaal domein.

Het begrotingscriterium

Volgens de "Financiële beheersverordening gemeente Voerendaal" (ex art. 212 GW) mogen de lasten van producten niet dusdanig worden overschreden dat de realisatie van andere producten binnen hetzelfde programma onder druk komt te staan. Compensatie binnen hetzelfde programma is derhalve mogelijk.

Compensatie tussen de programma's onderling of dekking van een overschrijding via de algemene dekkingsmiddelen (zoals bedoeld in BBV art. 8 lid 5) zal door de raad moeten worden goedgekeurd en dient bij voorkeur in het boekjaar te worden goedgekeurd. Begrotingsoverschrijdingen die ná het boekjaar worden goedgekeurd zijn in beginsel namelijk onrechtmatig. Vallen deze overschrijdingen binnen het bestaande beleid dan hoeven deze overschrijdingen niet te worden meegenomen in het oordeel van de accountant ten aanzien van rechtmatigheid.

Om te voorkomen dat bij de jaarrekening ongewenste discussies ontstaat over allerlei overschreden posten zal voor de navolgende situaties eventuele afwijkingen via vaststelling van de jaarrekening worden geaccordeerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de consequenties voor diverse soorten begrotingsoverschrijdingen zoals deze zijn opgenomen in bijlage 2.

Het betreft o.a. begrotingsafwijkingen die:

- per programma kleiner zijn dan € 25.000;
- het gevolg zijn van autonome ontwikkelingen;
- verplichte uitgaven betreffen;
- calamiteiten of volledig onvoorziene uitgaven betreffen;
- het gevolg zijn van een zogenaamde “open einde constructie” (zoals bijvoorbeeld de WMO);
- het gevolg zijn van mutaties in realisatie van de kostenverdeelstaat of
- gedekt worden door baten uit reserves die vallen onder het programma Bestuur en ondersteuning.

Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O)

Gemeenten zullen een beleid ter voorkoming en bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik moeten hebben. M&O-maatregelen zitten verankerd in de administratieve organisatie. Het college verantwoordt zich aan de hand van verrichte verbijzonderde interne controles op de naleving van M&O.

Het voorwaarden criterium

Besteding en inning van gelden door een gemeente zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wetten en regels van hogere overheden en de (eigen) gemeentelijke regelgeving. De gestelde voorwaarden hebben in het algemeen betrekking op:

- de omschrijving van de doelgroep respectievelijk het project;
- de heffings- en/of declaratiegrondslag;
- normbedragen (denk aan hoogte en duur);
- de bevoegdheden;
- het voeren van een administratie;
- het verkrijgen en bewaren van bewijsstukken en
- aan te houden termijnen besluitvorming, betaling, declaratie e.d.
- recht, hoogte en duur.

De raad is op gemeentelijk niveau kadersteller en wordt geacht de norm te stellen waaraan het college moet worden getoetst. Concreet betekent dit dat door de gemeenteraad limitatief moet zijn bepaald aan welke in wet- en regelgeving vastgelegde, voor de gemeente relevante, voorwaarden de accountant moet toetsen.

Het rechtmatigheidscriterium in het sociaal domein

Zoals uit de meest recente kadernota rechtmatigheid op te maken valt, hebben gemeenten geen specifieke verantwoordingsplicht aan het Rijk over de (rechtmatige) besteding van de gelden op het gebied van WMO, Jeugd en participatie. De rechtmatige besteding van de gelden van de genoemde taken maken deel uit van de (horizontale) verantwoording aan de

gemeenteraad door middel van de gemeentelijke jaarrekening en de accountantscontrole hierop. De kaders voor een rechtmatige besteding van de gelden binnen het sociale domein en de controle hierop is niet anders dan van andere wet- en regelgeving. Ten aanzien van de interne regelgeving geldt ook dat sec de bepalingen die betrekking hebben op het recht, de hoogte en de duur binnen de kaders vallen van de rechtmatigheidscontroles.

Daarnaast wordt vermeld dat ten aanzien van de juistheid en de volledigheid van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK door de wetgever is bepaald dat dit geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit omdat de gemeente de juistheid op persoonsniveau niet kan vaststellen doordat het CAK de eigen bijdrage conform de wet bepaalt. Dit valt derhalve buiten de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole van de accountant van de gemeente.

Tot slot wordt opgemerkt dat de fouten, die de Auditdienst van de Sociale Verzekeringsbank t.a.v. de persoonsgebonden budgetten (PGB's) heeft geconstateerd bij de verstrekking van deze budgetten, doorwerken in de strekking van de controleverklaring van de gemeente, tenzij de gemeente aanvullende controle/instrumenten heeft ingezet.

5. Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidstoetsing

De accountantscontrole op rechtmatigheid is limitatief gericht op:

1. De naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in de kolom 'Wetgeving extern' van bijlage 1 van dit controleprotocol. Dit uitsluitend voor zover het de financiële rechtmatigheid c.q. directe financiële beheerhandelingen betreffen of kunnen betreffen.
2. de naleving van de volgende kaders:
 - de programmabegroting;
 - de Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet
 - de Controleverordening ex artikel 213 Gemeentewet;
 - de overige kaders zoals opgenomen in de kolom 'Regelgeving intern' van bijlage 1 van dit controleprotocol. Dit laatste uitsluitend voor zover deze directe financiële beheerhandelingen betreffen of kunnen betreffen.

De accountant ondersteunt de gemeenteraad in haar controlerende functie. De door de accountant uit te voeren rechtmatigheidscontrole heeft daarbij als doel om vast te stellen dat de baten, lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de bepalingen in de wet- en regelgeving, bestaande uit externe wetgeving en gemeentelijke regelgeving. Collegebesluiten vallen niet onder de rechtmatigheidscontrole, tenzij de controle hiervan verplicht is op basis van hogere regelgeving of raadsbesluiten c.q. verordeningen.

Financiële beheerhandelingen waarbij wet- en regelgeving opgenomen in het normenkader niet is nageleefd en waaruit financiële gevolgen voortkomen die de jaarrekening beïnvloeden, leiden tot fouten die meewegen voor het accountantsoordeel. Deze fouten worden gekwantificeerd door de uit regelgeving in het normenkader blijvende mogelijke consequentie voor de betreffende jaarrekeningpost in geld uit te drukken. Zie ook bijlage 2 van dit protocol.

In het kader van het voorwaarden criterium zal dat beperkt blijven tot de bepalingen recht, hoogte en duur. Alleen daar waar aan de overige bepalingen direct financiële consequenties zijn verbonden en die dus indirect recht, hoogte of duur beïnvloeden, zal kwantificering aan de orde zijn. Het niet naleven van bepalingen in wet- en regelgeving die geen financiële consequenties voor de gemeente zullen hebben, zal geen invloed hebben op het accountantsoordeel.

6. Communicatie en periodiek overleg

Onderstaand is de overlegstructuur in een communicatiematrix vastgelegd. Uit oogpunt van doelmatigheid heeft het de voorkeur zoveel mogelijk gesprekken te combineren.

Overleg met:	Aantal per jaar:	Toelichting:
Portefeuillehouder Financiën en Financieel management	Ca. drie	Het financieel management is voor de accountant het eerste aanspreekpunt. Er zijn drie natuurlijke momenten: het pre-audit gesprek, de bespreking van de interim-controle en van de eindejaarscontrole. Daarnaast kan naar behoefte worden gekozen voor tussentijdse voortgangsgesprekken.
Afdelingen	PM	Binnen de afdelingen zal naar behoefte, in het kader van de controle, nader overleg van toepassing zijn met de hoofden en verantwoordelijken voor de relevante primaire processen.
College van burgemeester en wethouders, vaste raadscommissie of gemeenteraad	Minimaal één	Op verzoek zal de accountant verschijnen in de vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders, de vaste raadscommissie of de gemeenteraad. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat dit gemiddeld minimaal 1 keer per jaar is.
Auditcommissie (tevens met Griffier)	Minimaal twee	De auditcommissie bestaat uit afgevaardigden van diverse fracties die ambtelijk ondersteund worden. Tussen de accountant en de auditcommissie vindt minimaal 2 keer per jaar overleg plaats ten aanzien van de wettelijke controle, te weten voor dan wel tijdens de uitvoering van de interim-controle door de accountant en na afronding van de eindejaarscontrole.

7. Rapportering accountant

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden worden de volgende standaard rapportagemomenten onderkend:

Rapportage:	Tijdstip:	Inhoud:	Gericht aan:
Managementletter	De bevindingen die voortvloeien uit de interimcontrole worden in de managementletter opgenomen.	Mogelijke risico's, verbeter- en aandachtspunten betreffende de processen en procedures (beheersingsstructuur), beheersing specifieke subsidiestromen evenals overige van belang zijnde onderwerpen.	College (ter inzage voor de raad en overige leden van audit-commissie)
Accountantsverslag	Na afronding van de controle van de jaarrekening.	Wettelijk: de vraag of inrichting van het financieel beheer en van de financiële organisatie een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken. Daarnaast worden resterende fouten, onzekerheden of verbeteringen op het gebied van verslaglegging rekening houdend met afgesproken rapporteringstoleranties weergegeven en de relatie tussen de controle tolerantie ingevolge controleverordening en de feitelijke bevindingen weergegeven.	Raad
Controleverklaring	Na afronding van de controle van de jaarrekening.	Het oordeel van de accountant van de gemeenteraad over de mate waarin de gemeenterekening een getrouw beeld geeft in overeenstemming met verslaggevingsvoorschriften en voldoet aan de eisen van rechtmatigheid.	Raad

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht en gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium, etc.). Fouten of onzekerheden die de rapporteringstolerantie als bedoeld in onderdeel 3 van dit controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het accountantsverslag. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de gemeente gehanteerde geautomatiseerde informatievoorziening.

Controleverklaring

In de controleverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven uitmondend in een oordeel over de jaarrekening. Deze controleverklaring is bestemd voor de gemeenteraad, zodat deze de door het College van Burgemeester en Wethouders opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

Bijlage 1: Overzicht regelgeving (extern en intern) per programma

Programma's	Wetgeving extern	Regelgeving intern
Geldend voor meerdere programma's	- Algemene termijnenwet - Grondwet - Burgerlijk Wetboek - Gemeentewet - Algemene wet bestuursrecht - Wet Openbaarheid van Bestuur - Wet bestuurlijke lus - Besluit Begroting en Verantwoording - Besluit accountantscontrole decentrale overheden - Europese aanbestedingsregels - Aanbestedingswet 2012 - Gids Proportionaliteit / ARW 2016 - Legesbesluit akten burgerlijke stand - Nederlands en internationaal Privaatrecht - Ambtenarenwet - CAR-UWO - Wet op de ondernemingsraden - Wet Arbeid en zorg - Wet gelijke behandeling mannen en vrouwen - Algemene wet gelijke behandeling - Wet gelijke behandeling o.g.v. handicap en chronische ziekte - Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid - Wet flexibel werken - Arbeidstijdenwet - Arbeidstijden besluit - Wet arbeid vreemdelingen - Vreemdelingenwet 2000 - Vreemdelingenbesluit 2000 - Voorschrift vreemdelingen 2000 - Arbowet - Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen - Wet werk en zekerheid - Werkloosheidswet - Ziektewet - Overige fiscale wetgeving - Invorderingswet 1990 - Sociale verzekeringswetten - Rechtspositieregeling - Reisbesluit binnenland - Arbeidsomstandighedenwet - Wet beoordeling Deregulering beoordeling arbeidsrelaties - Wet Gemeenschappelijke Regeling - Algemene Verordening Gegevensbescherming - Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming - Wet op de omzetbelasting - Wet op de loonbelasting	- Mandaatbesluit gemeente Voerendaal september 2018 incl. bijbehorende bevoegdhedenlijst - Verordening elektronische kennisgeving gemeente Voerendaal - Besluit nadere eisen elektronisch berichtenverkeer gemeente Voerendaal - Klachtenverordening Gemeente Voerendaal - Legesverordening 2019 inclusief Tarieventabel - Privacybeleid 2018-2021 - Nota inkoopbeleid gemeente Voerendaal 2015 - Budgethoudersregeling 2015 - Verordening werkgeverscommissie - Delegatiebesluit werkgeverschap raad - Arbeidsvoorwaardenregeling griffie gemeente Voerendaal - Werktijdenregeling gemeente Voerendaal 2018 - Vakantieverlofregeling gemeente Voerendaal 2011 - Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden 2015 - Fietsregeling gemeente Voerendaal - Regeling maaltijdvergoeding - Geschenken-, attentie- en receptieregeling - Regeling werkervarings- en vrijwilligersplek - Raadsbesluit Tegemoetkoming ziektekostenverzekering raadsleden - Vergoedingsregeling reis- en verblijfskosten 2017 - Regeling generatiepact gemeente Voerendaal 2016-2019 - Financiële verordening 2017 - Nota reserves en voorzieningen 2019

Programma's	Wetgeving extern	Regelgeving intern
	- Wet op de vennootschapsbelasting - Wet financiering decentrale overheden - Jurisprudentie - Wet dwangsom bij niet tijdige beschikking	
0. Bestuur en ondersteuning	- Wet dualisering gemeentebestuur - Wet Basisregistratie personen - Besluit Burgerlijke stand - Paspoortwet - Paspoortuitvoeringsregeling Nederland - Wet bescherming persoonsgegevens - Archiefwet - Algemene wet inzake Rijksbelastingen - Wet fido - Regeling Uitzettingen Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo) - Regeling schatkistbankieren decentrale overheden - Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Hof) - Financiële verhoudingswet - Wet Waardering Onroerende Zaken - Uitvoeringsbesluiten Wet Waardering Onroerende zaken - Geschillenregeling waarderingskamer - Voorschriften waarderingskamer (besluiten en regelingen) - Besluit gegevensverstrekking gemeentelijke belastingheffing - Besluit gegevensverstrekking Wet Waardering onroerende zaken - Besluit proceskosten bestuursrecht - Regeling rechtspositiebesluit burgemeesters - Rechtspositiebesluit burgemeesters - Regeling rechtspositie wethouders - Rechtspositiebesluit wethouders - Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden - Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers - Pensioenwet - Pensioenreglement Abp - Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering - Wet normering topinkomens - Wet huis voor klokkenluiders - Verhaalswet ongevallen ambtenaren - Wet op medische keuringen - Wet normalisering rechtspositie	- Aanwijzingsbesluit locaties aanplakborden verkiezingsposters - Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal 2018 - Archiefverordening gemeente Voerendaal 2017 - Bouwverordening gemeente Voerendaal 2018 - Controleverordening 2019 gemeente Voerendaal - Delegatiebesluit gemeente Voerendaal 2004 - Financiële verordening 2017 - Gedragscode Gemeente Voerendaal 2016 - Gemeenschappelijke Regeling BsGW - Gemeenschappelijke Regeling Parkstad IT - Gemeenschappelijke Regeling Stadsregio Parkstad Limburg - Grondexploitatieverordening gemeente Voerendaal 1994 - Inspraakverordening - Legesverordening 2019 inclusief Tarieventabel - Nota Grondbeleid 2016 - Nota reserves en voorzieningen 2019 - Nota verbonden partijen gemeente Voerendaal 2012 - Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing - Planschadeverordening gemeente Voerendaal - Processtappen bij een vermoeden van integriteitsschending door politieke ambtsdragers - Regeling briefadres - Regeling sociale veiligheid gemeente Voerendaal - Reglement Burgerlijke Stand - Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de gemeenteraad - Verordening aansluitvoorwaarden huisaansluiting - Verordening gegevensverstrekking basisregistratie personen gemeente Voerendaal 2014 - Verordening gemeentelijke rekenkamercommissie 2013 - Verordening hondenbelasting 2019 - Verordening intergemeentelijke Bezwaarschriftencommissie 2019 - Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Voerendaal - Verordening onroerende-zaakbelastingen 2019 - Verordening op de ambtelijke bijstand en de fractieondersteuning 2008 - Verordening op de fractieondersteuning 2015 voor de gemeente Voerendaal - Verordening op de Raadscommissies 2010, tweede wijziging - Verordening op de vertrouwenscommissie benoeming burgemeester 2014 - Verordening op het burgerinitiatief - Verordening op systematische toezichtinformatie Limburg - Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden 2015 - Verordening rioolheffing 2019 - Verordening VONSS bezwaarschriftencommissie 2014

Programma's	Wetgeving extern	Regelgeving intern
	- ambtenaren - Aanpassingswet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector - Mediawet 2008 - Faillissementswet	- Welstandsnota Voerendaal
1. Veiligheid	- Winkeltijdenwet - Opiumwet - Wet veiligheidsregio's - Wet economische delicten - Drank en horecawet - Wet op de kansspelen - Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (BIBOB) - Wet gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen	- Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal 2018 gemeente Voerendaal - Beleid openbare orde en veiligheid Voerendaal 2015 - Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Zuid-Limburg 2015 - Handhavingsbeleid drugsgerelateerde overlast - Legesverordening 2019 inclusief Tarieventabel - Verordening binnentreden ter uitvoering noodverordeningen
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- Wegenverkeerswet 1994 - Wet personenvervoer 2000 - Wegenwet - Wet geluidhinder - Regeling verkeerslichten - Wet wegvervoer goederen - Wet vervoer gevaarlijke stoffen - Besluit gehandicaptenparkeerkaart	- Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal 2018 gemeente Voerendaal - Bomenverordening 2012 - Inrittenbeleid 2011 - Legesverordening 2019 inclusief Tarieventabel - Nadere regels plaatsen voorwerpen op of aan de weg 2016 - Telecommunicatieverordening gemeente Voerendaal 2018
3. Economie	- Staatssteunregeling - Wet markt en overheid	- Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal 2018 gemeente Voerendaal - Gemeenschappelijke Regeling BsGW - Gemeenschappelijke Regeling Stadsregio Parkstad Limburg - Marktverordening gemeente Voerendaal 2003 - Verordening marktgelden 2019 - Verordening Toeristenbelasting 2019 - Winkeltijdenverordening 2017
4. Onderwijs	- Wet op het primair onderwijs - Leerplichtwet - Wet educatie en beroepsonderwijs	- Algemene subsidieverordening Voerendaal 2019 - Beleidsregels handhaving Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen gemeente Voerendaal 2014 - Beleidsregels leerlingenvervoer 2015 - Nadere regels subsidieverlening Voerendaal 2019 - Verordening Kwaliteitsregels Peuterspeelzalen gemeente Voerendaal - Verordening leerlingenvervoer gemeente Voerendaal 2015 - Verordening overleg lokaal onderwijsbeleid gemeente Voerendaal - Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Voerendaal 2007 - Verordening Wet Kinderopvang gemeente Voerendaal
5. Sport, cultuur en recreatie	- Erfgoedwet - Wet natuurbescherming 2017	- Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal 2018 gemeente Voerendaal - Algemene subsidieverordening Voerendaal 2019 - Beleidskader instandhouding kerkgebouwen - Bomenverordening 2012 - Erfgoedverordening Voerendaal 2012 - Gemeenschappelijke Regeling BsGW

Programma's	Wetgeving extern	Regelgeving intern
		- Gemeenschappelijke Regeling Het Gegevenshuis - Handhavingsbeleid omgevingsrecht en Drank- en Horecawet 2015-2018 - Nadere regels subsidieverlening Voerendaal 2019
6. Sociaal domein	- Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen - Wet inburgering - Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) - Besluit maatschappelijke ondersteuning - Jeugdwet - Participatiewet - IOAW - IOAZ - Wet SUWI - Wet sociale werkvoorziening - Wet gemeentelijke schuldhulpverlening - Wet op kredietbeheer - Besluit bijstandsverlening zelfstandigen - Besluit jeugdgezondheidszorg	- Afstemmingsverordening 2016 - Algemene subsidieverordening Voerendaal 2019 - Beleidsplan Jeugdhulp - Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Voerendaal 2018 - Bestuursovereenkomst subsidiëring regionale organisaties informele steun Parkstad - Centrumregeling Inkoop Jeugdzorg Regio Zuid Limburg - Gemeenschappelijke Regeling Omnibuzz - Gemeenschappelijke regeling van Kompas, Gemeentelijk collectief voor werk, inkomen & zorg - Gemeenschappelijke Regeling Werkgeversservicepunt Parkstad (WSP) - Gemeenschappelijke Regeling WOZL - Gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling ISD Kompas 2018 - Handhavingsverordening 2015 - Kwijtscheldingsverordening 2019 - Nadere regels individuele jeugdhulpvoorziening - Nadere regels subsidieverlening Voerendaal 2019 - Nadere regels Wmo gemeente Voerendaal 2019 - Nadere regels WMO opvang en beschermd wonen gemeente Voerendaal 2017 - Participatieverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2018 - Preventie - en Handhavingsplan Jeugd, Alcohol & Omgeving gemeente Voerendaal 2015-2018 - Protocol indicatieadvisering hulp bij het huishouden gemeente Voerendaal 2018 - Uitvoeringsprogramma Sociaal domein 2017/2018 - Verordening loonkostensubsidie Participatiewet Gemeente Voerendaal - Verordening burger en cliëntenparticipatie gemeente Voerendaal - Verordening Cliëntenparticipatie Kompas 2017 - Verordening cliëntenparticipatie Wsw-beleid - Verordening individuele inkomensvoet 2015 - Verordening Individuele studietoelage 2015 - Verordening Jeugdhulp Voerendaal 2015 - Verordening Kwaliteitsregels Peuterspeelzalen gemeente Voerendaal - Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Gemeente Voerendaal 2018 - Verordening Persoonsgebonden budget begeleid werken Wet Sociale Werkvoorziening Gemeente Voerendaal - Verordening tegenprestatie Participatiewet, IOAW en IOAZ 2015 - Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015 - Verordening Werkleeraanbod Wet investeren in jongeren - Verordening Wet inburgering gemeente Voerendaal (2013) - Verordening Wet Kinderopvang gemeente Voerendaal
7. Volksgezondheid en milieu	- Wet publieke gezondheidszorg - Waterwet	- Afvalstoffenverordening gemeente Voerendaal 2018 - Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal

Programma's	Wetgeving extern	Regelgeving intern
	- Wet milieubeheer - Wet op de lijkbezorging - Besluit op de lijkbezorging - Begraafplaatsenbesluit - Flora en faunawet - Wet geluidhinder - Wet bodemsanering - Wet bodembescherming - Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION) - Drinkwaterbesluit - Wet natuurbescherming - Wet op de waterhuishouding - Wet verontreiniging oppervlaktewater	2018 gemeente Voerendaal - Algemene subsidieverordening Voerendaal 2019 - Beheersverordening gemeentelijke begraafplaats gemeente Voerendaal 2004 - Beleidsregels toekenning inzamelmiddelen huishoudelijk restafval - Destructieverordening gemeente Voerendaal - Gemeenschappelijke Regeling BsGW - Gemeenschappelijke Regeling GGD Zuid-Limburg - Gemeenschappelijke Regeling Reinigingsdiensten Rd4 - Gemeenschappelijke Regeling RUD Zuid-Limburg - Nadere regels subsidieverlening Voerendaal 2019 - Regels voor de graven, asbezorging en gedenkplaatsen Regionale nota gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2016-2019 - Uitvoeringsbesluit Afvalstoffenverordening 2011 van de gemeente Voerendaal - Uitvoeringsbesluit Afvalstoffenverordening gemeente Voerendaal 2018 - Uitvoeringsbesluit/Reglement voor de algemene begraafplaats gemeente Voerendaal 2006 - Verordening aansluitvoorwaarden huisaansluiting - Verordening afvalstoffenheffing 2019 - Verordening geurhinder en veehouderij Voerendaal 2011 - Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht Voerendaal - Verordening lijkbezorgingsrechten 2019 - Verordening rioolheffing 2019 - Verordening Stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater 2019-2022
8. VHROSV	- Woningwet - Wet ruimtelijke ordening - Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht - Kadasterwet - Subsidierregeling ISV - Regeling omgevingsrecht - Besluit omgevingsrecht - Wet Voorkeursrecht Gemeenten - Huisvestingswet 2014 - Wet bevordering eigen woningbezit - Huurwet - Leegstandwet - Onteigeningswet - Planschadewet - Erfgoedwet - Wet op de Huurtoeslag - Huursubsidiewet - Bouwbesluit 2012 - Bouwstoffenbesluit - Wet basisregistratie adressen en gebouwen - Crisis en herstelwet - Wet geurhinder en veehouderij - Boswet	- Algemene plaatselijke verordening gemeente Voerendaal 2018 gemeente Voerendaal - Algemene subsidieverordening Voerendaal 2019 - Beleidsregel tijdelijke versoepeling van de compensatiesystematiek van de Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg - Bomenverordening 2012 - Bouwverordening gemeente Voerendaal 2018 - Erfgoedverordening Voerendaal 2012 - Gemeenschappelijke Regeling Het Gegevenshuis - Grondexploitatieverordening gemeente Voerendaal 1994 - Legesverordening 2019 inclusief Tarieventabel - Nadere regels subsidieverlening Voerendaal 2019 - Nota Grondbeleid 2016 - Planschadeverordening gemeente Voerendaal - Subsidierregeling levensloopbestendig maken van woningen - Verordening naamgeving en nummering (Adressen) gemeente Voerendaal 2012 - Verordening Startersleningen Voerendaal 2013 - Verordening Zonnepanelenproject Parkstad - Gemeente Voerendaal - Welstandsnota Voerendaal - Wijzigingsverordening Zonnepanelenproject 2e tranche gemeente Voerendaal

Bijlage 2: Typen begrotingsoverschrijdingen

<i>Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen tenminste de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:</i>	<i>Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel</i>	<i>Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel</i>
Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X
Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant <u>ondubbeltzinnig vaststelt</u> dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.		X
Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	X **)	
Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X **)	
Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen		X
Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente er voor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. - geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar - geconstateerd na verantwoordingsjaar	X	X
Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - jaar van investeren - afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	X	X

**) Voor dit type begrotingsoverschrijdingen doet de Commissie BBV aan gemeenteraden de aanbeveling om regels vast te leggen over de vraag of de accountant deze moet meewegen in zijn oordeel. Deze kostenoverschrijdingen zijn strikt formeel onrechtmatig. Er zijn echter verschillende situaties denkbaar waarbij de overschrijdingen binnen het door de raad uitgezette beleid zijn gebleven. In overeenstemming met het Bado is het dan niet de bedoeling dat de accountant deze overschrijding betreft bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden gegeven. Voorwaarde is wel dat deze kostenoverschrijdingen dan goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. Daarnaast moet de accountant in het verslag van bevindingen deze kostenoverschrijdingen, waarvan het college in de jaarrekening aan moet geven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde stellen. Wanneer de raad wel nadere regels stelt, gelden uiteraard deze nadere regels als norm voor "passend in het beleid".

Tenslotte zijn er nog de budgetafwijkingen welke weliswaar in financiële zin binnen de begroting blijven, maar waarbij zeer duidelijk is dat aanzienlijk minder prestaties zijn geleverd c.q. activiteiten zijn ontplooid dan in de financiële begroting specifiek als doelstelling was aangegeven en welke niet in de jaarrekening zijn toegelicht vormen een aparte categorie “begrotingsoverschrijdingen”. Indien de accountant dit waarneemt heeft dit geen gevolgen voor de strekking van de controleverklaring. Wel zal de accountant deze waarnemingen opnemen in zijn verslag van bevindingen. Voor een nadere/ meer uitgebreide uitwerking van het begrotingscriterium wordt verwezen naar de Commissie BBV website (www.commissiebbv.nl).